

PROFESINIO PAŠAUKIMO IR VERTYBIŲ SĄSAJOS ANDRAGOGO VEIKLOS ASPEKTU: BŪSIMŲJŲ ANDRAGOGŲ POŽIŪRIS

Gitana Tolutienė¹

Klaipėdos universitetas

ANOTACIJA

Sąsaja tarp profesinio pašaukimo ir vertybių yra nepakankamai tyrinėta, o andragogo veiklos aspektu iš viso netirta, taigi šiame straipsnyje bandoma išnagrinėti, koks ryšys sieja pašaukimą ir vertybes andragogo profesinėje veikloje. Siekiama atskleisti ir pagrįsti dviejų svarbių asmenybės komponentų – vertybių ir pašaukimo – tarpusavio sąsajas, kurios kyla viena iš kitos ir gali turėti stiprią abipusę įtaką andragogo profesinės veiklos raiškai. Taigi straipsnyje tyrinėjama mokslinė problema: kokia tarpusavio sąsaja yra tarp pašaukimo ir vertybių andragogo profesinės veiklos aspektu? Siekiant išspręsti šią problemą, atliktas empirinis tyrimas KU Tęstinių studijų institute, ištirti ir straipsnyje pristatomi andragogiką studijuojančiųjų požiūriai į profesinį pašaukimą ir vertybes bei jų tarpusavio sąsajas andragogo veiklos aspektu.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: andragogas, andragogo profesija, andragogo veikla, profesinis pašaukimas, vertybės.

Įvadas

Šiandien aktualizuojamas asmens saviraiškos, savirealizacijos poreikis, gebėjimas sėkmingai funkcionuoti profesinėje aplinkoje, tobulėjimo siekis, pasaulėžiūros, pagrindinių nuostatų, savojo „Aš“ suformavimas, vertybių ir pašaukimo identifikavimas bei realizavimas. Tai žmogų skatina veikti, padeda siekti užsibrėžtų tikslų, įgyvendinti norus bei patenkinti išsikeltas vertybes. R. Vasiliauskas (2005) vertybių perėmimo sąlyga laiko tikslus, kurie įkūnija visa tai, ko žmogus trokšta ir nuolat siekia. Galima teigti, jog žmogų valdo tam tikros vertybės, jomis vadovaujamasi veikloje, dėl jų gyvenama, o jas realizuoti padeda išsikelti tikslai, skatinantys įgyvendinti įsitikinimus, ketinimus, interesus savo veikloje.

¹ Gitana Tolutienė – socialinių mokslų daktarė, Klaipėdos universiteto Tęstinių studijų instituto Andragogikos katedros docentė. Mokslinių interesų sritys: andragogikos teorija ir praktika, andragogų dėstytojų profesionalumo tobulinimas, andragogo veiklos realizavimo sritis.

Vertybių reikmė andragogo veikloje neabejotina, tačiau jos raiškai itin aktualų vaidmenį vaidina pašaukimas, kuris lemia andragogo savimonę ir motyvaciją, santykį su veikla, grindžiamą vertybėmis, jos stabilumą, dinamiką, kokybę, profesionalumo tobulinimą. Atliktais tyrimais (Tolūtienė, 2012; ir kt.) nustatyta, jog profesinis pašaukimas – tai polinkis tam tikrai profesijai ar veiklai, atsiskleidžiantis per prigimtinius gabumus, kurie plėtojami išauga į gebėjimus, poreikius, interesus, vertybes, pasireiškiantis teigiamomis asmenybės savybėmis, nusiteikimu, atsidavimu, iniciatyvumu, atsakingumu, pasitenkinimu. Profesinio pašaukimo identifikavimas, t. y. atskleidimas sau pačiam, atveria platesnes galimybes visapusiškai asmenybės sklaidai, sustiprina profesinės raiškos pilnatvės ir prasmės potyrį, didina kūrybinio potencialo panaudojimą ir gerina veiklos kokybę, lemia sėkmingą profesinę karjerą, padeda patirti savirealizaciją, visavertiškai išskleisti savo sugebėjimus ir išgyventi nuolatinio tobulėjimo malonumą kasdienėje veikloje.

Pašaukimo ir vertybių tarpusavio siejimas mažai tyrinėtas, o andragogo veiklos aspektu nebuvo tyrinėjamas, pastebima tendencija pašaukimą ir vertybes analizuoti atskirai. Taigi daugelis Lietuvos ir užsienio tyrėjų įvairiais aspektais analizavo vertybes (Vasiliauskas, 2005, 2011; Maslow, 2006; Zuzevičiūtė, 2006; Jovaiša, 2009; Bulajeva ir kt., 2009; Kuzmickas, 2010; kt.) ir pašaukimą (Hansen, 2001; Dalton, 2001; Bullough ir kt., 2002; Jurevičiūtė, 2004; Kavaliauskienė, 2004; Pukelis, 2004, 2007; Saveljėva ir kt., 2007; Jovaiša, 2009; Sinclair, 2009; Braslauskienė ir kt., 2011; Danilevičius, 2013; kt.) profesiniame kontekste, tačiau jų sąsajos neišryškino, nors kai kurie aktualizuoja vertybių ir pašaukimo ryšį, įvertina jo svarbą. Visgi pasigendama išsamių tyrinėjimų apie dviejų svarbių asmenybės komponentų – vertybių ir pašaukimo – tarpusavio sąsajas, kurios kyla viena iš kitos bei gali turėti stiprią abipusę įtaką profesinės veiklos raiškai. Tai suponuoja *tyrimo problemą*: kokios tarpusavio sąsajos yra tarp profesinio pašaukimo ir vertybių andragogo veiklos aspektu?

Tyrimo objektas: pašaukimas ir vertybės andragogo profesinėje veikloje.

Tyrimo tikslas: empiriniu aspektu atskleisti pašaukimo ir vertybių sąsajas andragogo profesinėje veikloje.

Tyrimo metodai: 1) mokslinės literatūros analizė, siekiant atskleisti teorinius tyrimo problemos aspektus; 2) anketinė apklausa, siekiant ištirti KU Tęstinių studijų institute andragogikos specialybę studijuojančiųjų požiūrį į pašaukimą ir vertybes bei jų sąsajas ir raišką andragogo veiklos aspektu.

Požiūrio į pašaukimo ir vertybių tarpusavio sąsajas andragogo profesinės veiklos aspektu tyrimo rezultatai ir jų analizė

Siekiant išsiaiškinti būsimųjų andragogų požiūrį į pašaukimą ir vertybes bei jų sąsajas andragogo veiklos aspektu, 2014 m. balandžio–gegužės mėn. apklausti

69 KU Tęstinių studijų instituto andragogikos specialybės bakalauro ir magistrantūros studijų dalyviai. Tyrimo instrumentu pasirinkta anketa, sudaryta iš mišraus tipo klausimų, siekiant atskleisti profesinio pašaukimo ir vertybių sampratą bei kilmę, esmę ir reikšmę, raišką ir ją lemiančius veiksnius, aktualumą ir vaidmenį andragogo profesinėje veikloje, andragogo, turinčio pašaukimą šiai veiklai, charakteristiką, ryši tarp profesinio pašaukimo ir vertybių, jų tarpusavio sąsajų išvalgas andragogo veiklos aspektu ir kt. Tyrimo duomenys suvesti ir apdoroti naudojantis MS EXCEL 2010 programa.

Apklausos demografija atskleidžia, jog daugiausia joje dalyvavo vidutinio amžiaus (46,2 proc.) moterys (76,8 proc.). Gautų duomenų analizė rodo, jog pašaukimas apibūdinamas kaip gyvenimo tikslas (37,2 proc.), įgimti gabumai bei polinkis į tam tikrą veiklą (42,1 proc.), suvokimas, kas esi, ir siekis išreikšti savo žmoniškąją esmę (20,7 proc.). Respondentų nuomone (71,3 proc.), profesijos pasirinkimas turėtų būti tau skirtos profesijos, atitinkančios vidinį pašaukimą, ieškojimo siekiamybė. Tai patvirtina, jog pašaukimas yra subjektyvusis profesijos pasirinkimo aspektas, respondentų nuomone, atskleidžiantis asmens santykį su profesija (62,8 proc.), padedantis suvokti savo veiklos reikšmingumą ir prasmę (65,2 proc.). Remiantis empiriniais duomenimis, pašaukimas profesijai kyla iš prigimties (85,3 proc.), bet priklauso ir nuo aplinkos poveikio (28,6 proc.), o reiškiasi asmens tinkamumo pasirinktai profesijai savimone (70,6 proc.) bei numato jo gyvenimo ir veiklos kryptį (68,2 proc.). Pažymėtina, jog asmens savimonė padeda apsispręsti, ko reikia siekti gyvenime, kokiomis paskatomis, vertybėmis remtis. Renkantis būsimą profesiją, svarbu atpažinti savo gabumus, polinkius, gebėjimus, charakterio savybes (68,2 proc.), pasirinkti profesinę veiklą, kurioje būtų galima įgyvendinti asmeninius interesus, siekius, poreikius, idealus, svajones (74,2 proc.). Todėl, remiantis gautais rezultatais, renkantis profesiją svarbu orientuotis į savo prigimtį, vidinius motyvus (69,3 proc.), savo pašaukimo ir profesijos atitikimą (63,9 proc.), gebėjimų ir veiklos suderinamumą (66,8 proc.), profesinę motyvaciją (49,5 proc.), galimybę veikloje realizuoti savo tikslus bei potencines galias (72,9 proc.). Respondentų nuomone, andragogo pašaukimas yra dirbti, mokytis, tobulėti, padėti besimokančiajam (81,4 proc.). Andragogo veikloje pašaukimas aktualus, nes suteikia pasitenkinimą (68,2 proc.) ir tobulėjimo kryptį (71,8 proc.), įgalina andragogo saviraišką (74,3 proc.), saviaktualizaciją (65,1 proc.), savirealizaciją (77,4 proc.), padeda siekti veiklos profesionalumo ir kokybės (56,7 proc.), sustiprina gyvenimo pilnatvės ir prasmės potyrį (62,8 proc.), išryškina individualius gebėjimus ir atveria galimybes andragogo asmenybės sklaidai (59,4 proc.). Duomenų analizė rodo, jog tinkamumas andragogo profesijai (74,3 proc.), polinkis į andragoginę veiklą (66,2 proc.), teigiamas nusiteikimas jai (58,3 proc.), profesiniai interesai (69,7 proc.) ir vertybės (62,4 proc.), optimizmas (55,2 proc.), objektyvumas (52,7 proc.), emocinis jautrumas (46,2 proc.) yra esminiai struktūriniai profesinio pašaukimo komponentai andragogo veikloje. Andragogo profesinis pašaukimas reiškiasi jo profesiniu

tinkamumu (64,2 proc.) ir kryptingumu (71,6 proc.). Andragogo veiklos kryptingumą nusako jos prasmingumo suvokimas (53,7 proc.), savo profesionalumo ir veiklos kokybės siekimas (64,9 proc.), stipri motyvacija tobulėti ir siekti profesinės karjeros (49,5 proc.). Tyrimo duomenys rodo, jog asmens tinkamumą andragogo profesijai lemia jo charakterio savybių artimumas šiai veiklai (64,2 proc.), pastangos įgyti reikiamą teorinį ir praktinį pasirengimą (79,2 proc.), bendrieji ir specialieji gebėjimai (83,5 proc.). Respondentų nuomone, asmens profesiniam tinkamumui andragogo veiklai atskleisti svarbu identifikuoti savo profesinius ketinimus, interesus, gebėjimus (69,3 proc.), taip pat andragoginės veiklos aspektu svarbias asmenybines savybes, vertybines orientacijas (58,3 proc.). Andragogo profesijos pasirinkimo kelyje aktualizuojamas individualus apsisprendimas (46,2 proc.), tinkamumo šiai profesijai kriterijų įsisąmoninimas (59,4 proc.), objektyvios informacijos apie andragogo profesijos specifinius ypatumus žinojimas (56,7 proc.), savo veiklos vizijų, karjeros perspektyvų matymas (73,8 proc.), siekis praktiškai išbandyti savo pasiryžimą (53,7 proc.) ir mobilizuoti bei panaudoti visus asmeninius šaltinius ir savo išgales sėkmingai veiklai realizuoti (69,5 proc.). Jei andragogas stengiasi tobulinti veiklos kokybę, savo kvalifikaciją (77,5 proc.), gina andragogo asmeninį ir socialinį prestižą (74,3 proc.), negalvoja apie profesijos keitimą (89,8 proc.), negaili jėgų ir laiko (73,3 proc.), dirba sėkmingai (86,5 proc.), tai, respondentų nuomone, jis turi pašaukimą šiai veiklai. Išsamesnis respondentų požiūrio procentinis pasiskirstymas apibūdinant andragogą, turintį / neturintį pašaukimo dėstytojo veiklai, pateikiamas 1 ir 2 lentelėse. Šie duomenys suponuoja išvadą: jei andragogas turi pašaukimą, jis darbą vadina savo gyvenimu. Jo gyvenimas ir darbas ne atskiri, o susipynę pasauliai, kūrybiškai praturtinantys vienas kitą. Pašaukimas bus tikras, jei polinkis į andragogo veiklą derės kartu su darbštumu, atsakomybe, pareigingumu, kūrybiškumu, nuolatinio atsinaujinimu. O svarbiausia, kad šis darbas būtų vertas andragogo, kuris, norėdamas būti laimingas, pats daug duodamas kitiems, neturi laukti padėkos iš jų.

1 lentelė. Respondentų pateikta andragogo, turinčio pašaukimą dėstytojo veiklai, charakteristika

Ypatumai	Procentai
Pasitikėjimas savimi	78,6
Jei suklysta, tai pripažįsta savo klaidas	67,5
Geba sudominti ir nelabai įdomiomis temomis	93,6
Pasitelkia viską, kad pritrauktų besimokančiųjų dėmesį, ir tai daro nuoširdžiai	96,3
Taiko įvairius mokymo metodus	82,6
Pats nuolat mokosi ir atsinaujina	100,0
Bendradarbiauja su besimokančiaisiais	89,7
Ieško kompromisų, yra kantrus	86,2
Džiaugiasi besimokančiųjų pasiektais tikslais ir rezultatais	84,4
Paskaitas veda paprastai (bet ne prastai), lengvai bendrauja su besimokančiaisiais	89,7

Ypatumai	Procentai
Dirba su meile, mėgsta tai, ką daro	100,0
Negaili savo laisvo laiko (pagalbai, konsultacijoms ir kt.)	100,0
Stengiasi dėl kiekvieno besimokančiojo	82,6
Perteikia mokomąją medžiagą taip, kad, atrodo, jam pačiam įdomu	100,0
Mokymo procese taiko modernias technologijas (multimedija, interaktyvi lenta ir kt.)	89,7
Domisi naujais dalykais, inovacijomis	93,6
Aktyviai dalyvauja diskusijose	89,7
Kaskart ir iš esmės ruošiasi paskaitoms, atnaušina mokymo turinį	96,3
Perteikia esmines žinias, informaciją ir siekia veiklos kokybės	89,7
Kaskart nustebina besimokančiuosius	86,2
Stengiasi kuo daugiau padaryti per paskaitas	74,3
Išnaudoja savo dėstomo dalyko galimybes	86,2
Stengiasi pažinti besimokančiuosius ir padėti jiems tobulėti	89,7
Atsakingas už savo veiksmus	93,6

2 lentelė. Respondentų pateikta andragogo, neturinčio pašaukimo dėstytojo veiklai, charakteristika

Ypatumai	Procentai
Jeį pats suklysta, to nepripaįžsta	78,6
Daįnai sutrikęs	89,7
Paskaitų metu šneka apie savo będas, skundįsiasi gyvenimu	100,0
Sausai pateikia mokymo medįiagą, nesistengia, dirba iš pareigos	100,0
Nesigilina, ar besimokantysis suprato, ar ne	89,7
Progai pasitaikius, linkęs parodyti, kad yra viršesnis	96,3
Nesirūpina besimokančiojo rezultatais	84,4
Negeba dirbti su suaugusiųjų auditorija, paklaustas nesistengia atsakyti, išsisukinėja	100,0
Daįnai piktas, niųrus, nejaučia malonumo dirbdamas	100,0
Nesistengia padėti mokantis	84,4
Neaukoja savo asmeninio laiko dėl besimokančiųjų	96,3
Neapsikrauna papildomais darbais	93,6
Paskaitų metu kalba vienodai, nekeičia intonacijos	100,0
Nesimato akyse ir balse ugnelęs, nemoka uždegti besimokančiųjų	100,0
Dirba tradiciniais metodais	89,7
Orientuojasi į paviršutiniškas žinias ir vidutinišką veiklos kokybę	100,0
Nejaučia poreikio kelti savo kvalifikaciją, dalintis patirtimi	100,0
Kuria įtampą mokymo procese	96,3
Abejingai reaguoja, jei besimokantieji neatlieka užduočių	86,2

Gautų duomenų analizę rodo, jog mažiau nei trečdalis respondentų (25,7 proc.) yra linkę manyti, kad vertybė yra tai, kas žmogui svarbiausia socialiniu, psichologiniu, ekonominiu, doros, grožio požiūriu. Didesnės dalies nuomone, *vertybės* sąvoka apima veiklos, elgesio motyvus ir asmenybės turinį (36,1 proc.), parodo asmens nuostatas, elgesį, požiūrį, motyvus, poreikius (38,2 proc.). Tai patvirtina, jog vertybė traktuotina kaip kompleksinė sąvoka, apimanti įvairias

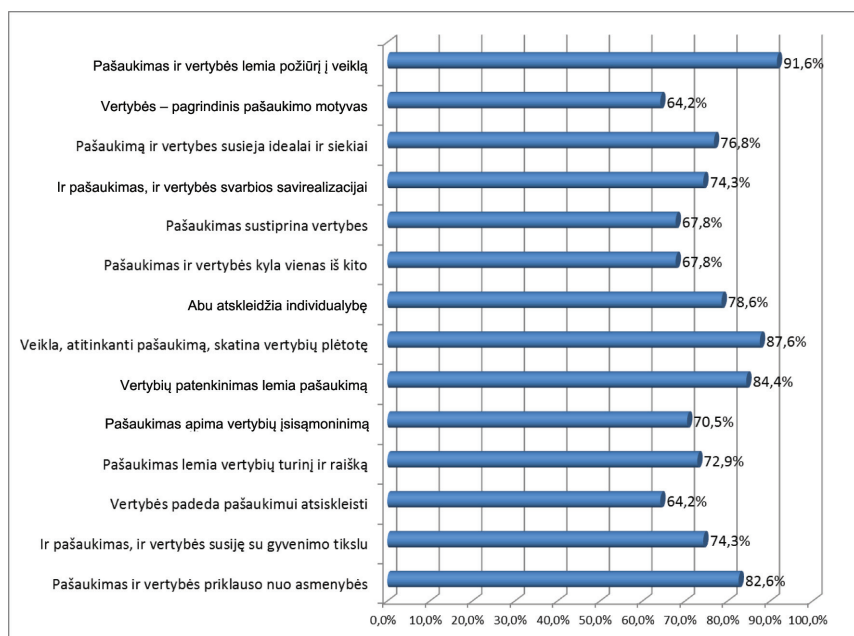
dvasinės brandos sritis, nusakanti asmens gyvenimo tikslų aukščiausią prasmę, jo kompetenciją, parodanti vidinį pasaulį. Vertybių vaidmenį respondentai aktualizuoja, apibūdindami asmenybės aktyvumo stimulą (53,8 proc.), gyvenimo ir veiklos motyvą (59,4 proc.), siekių akstiną (61,7 proc.), konkrečių ir socialiai vertingų veiksmų sukėlėjų (82,6 proc.). Šie duomenys liudija, jog vertybės yra asmens pozicijos formavimo, elgsenos orientavimo veiksnys, kultūros sritis. Remiantis tyrimo rezultatais, vertybės padeda susivokti (67,3 proc.), atskleidžia andragogo vidų (88,6 proc.), išskiria jo asmenybę ir siekius (79,2 proc.), padeda juos įgyvendinti (62,8 proc.), skatina andragogą veikti (52,7 proc.), sudaro jam prielaidas augti ir tobulėti (77,4 proc.), siekti atsakomybės ir laisvės (65,7 proc.), ieškoti gyvenimo ir veiklos kokybės (72,9 proc.). Galima teigti, kad vertybės padeda išreikšti andragogo asmenybę, gauti ir teikti naudą kitiems, prisideda prie jo tobulėjimo proceso. Gauti duomenys atskleidžia, jog respondentų vertybių kontekste reikšmingą vietą užima darbas (71,8 proc.), savirealizacija (76,5 proc.), karjera (52,7 proc.), pripažinimas (56,4 proc.), saviraiška (67,8 proc.). Tai rodo, jog būsimiems andragogams svarbu išreikšti save ir pasiekti geresnių profesinės veiklos rezultatų. Kiti minėjo harmoniją (34,7 proc.), saugumą (68,2 proc.), gerovę (73,4 proc.), drąsą (54,9 proc.), racionalumą (71,8 proc.) kaip gyvenime ir profesinėje veikloje jiems svarbias vertybes. Respondentų nuomone, humanizmu (96,5 proc.), tolerancija (87,6 proc.), empatija (83,5 proc.), atsakomybe (75,2 proc.), sąžine (69,3 proc.), pasitikėjimu (93,6 proc.), kūrybingumu (79,8 proc.), t. y. bendražmogiškosiomis vertybėmis, turi būti grindžiama andragoginė veikla. Andragogo veikloje ne mažiau svarbu kruopštumas (56,4 proc.), veržlumas (68,7 proc.), pagarba aplinkiniams (96,5 proc.), rūpinimasis besimokančiais (69,3 proc.), sąmojingumas (79,8 proc.), atvirumas pokyčiams (83,5 proc.), psichologinis stabilumas (89,7 proc.), savęs ir kitų vertinimas (87,9 proc.), tarpusavio supratimas (85,3 proc.), mokymasis visą gyvenimą (96,3 proc.), tobulėjimo siekis (89,7 proc.).

Tikėtina, jog kiekvienam žmogui svarbu patenkinti savo vertybes, kitu atveju žmogus pajaučia dvasinį skurdą. Kai žmogus atranda savo vertybes, sustiprėja jo savivertės jausmas, o kartu iniciatyvumas ir atsakingumas. Svarbu paminėti, jog vertybės nėra įgimtose, jos priklauso nuo asmens pasirinkimo, apsisprendimo, taip pat ir nuo aplinkos poveikio, vertybių supratimo, kuris turi savybę kisti. Kitaip tariant, nuolat gali būti atrandamos naujos vertybės ir stengiamasi jas realizuoti gyvenime ar profesinėje veikloje. Įgyvendinti tai, ko trokštama, suvokti, permąstyti, realizuoti savo vertybes, respondentų nuomone, skatina pašaukimas (80,7 proc.). Pašaukimą ir vertybes susieja gyvenimo tikslai ir prasmė (74,3 proc.), idealai ir siekiai (76,8 proc.). Tai rodo, jog vertybės profesinio pašaukimo struktūroje įgyja idealų, siekių, gyvenimo tikslo ir veiklos prasmės formas. Pašaukimas ir vertybės vienas iš kito kyla (67,8 proc.) ir priklauso nuo asmenybės (82,6 proc.). Tai gi, norint pasiekti profesinio pašaukimo išsiskleidimą ir realizavimąsi andragogo

veikloje, svarbu išsikeltos vertybės, išreiškiančios nusistatytą požiūrį į atliekamą veiklą. Be abejo, vertybių ir pašaukimo įgyvendinimas yra susijęs su žmogaus gyvenimo prasme, galutinio tikslo paieška. Galima teigti, jog iš susiformavusių asmenų vertybių kylantis profesinis pašaukimas skatina siekti tikslo, kurį įgyvendinti padeda pati veikla. Gauti duomenys rodo, jog vertybės padeda skleistis pašaukimui (64,2 proc.), pašaukimas ir vertybės reikšmingos savirealizacijai (74,3 proc.), padeda išreikšti savo individualybę ir skatina tobulėti (78,6 proc.), pašaukimo ir vertybių įgyvendinimas suteikia žmogui pasitenkinimo jausmą (84,4 proc.). Pašaukimas sustiprina vertybes (67,8 proc.), profesinis pašaukimas apima vertybių įsisąmoninimą ir siekį jas įgyvendinti veikloje (70,5 proc.), kas atveria galimybes tiksliai, kryptingai veikti ir tobulėti. Pašaukimas lemia vertybių turinį ir raišką (72,9 proc.), jų patenkinimas lemia pašaukimo realizavimo sėkmę (84,4 proc.), pašaukimą atitinkanti veikla skatina vertybių plėtojimąsi (87,6 proc.), lemia požiūrį į profesinę veiklą (91,6 proc.), vertybės yra vienas pagrindinių pašaukimo motyvų (64,2 proc.). Šie duomenys (1 pav.) patvirtina sąsają tarp profesinio pašaukimo ir vertybių. Galima teigti, kad profesinis pašaukimas neatsiejamas nuo poreikio dirbti, požiūrio į atliekamą veiklą, asmeninių vertybių vertinimo ir siekio realizuoti profesinėje veikloje. Respondentų nuomone, pašaukimo ir vertybių tarpusavio sąsaja svarbi andragogo veikloje (78,9 proc.), nes jie daro stiprią abipusę įtaką andragogo profesinės veiklos raiškai (87,6 proc.).

Apibendrinant tyrimo duomenų analizę, galima teigti, kad *vertybių ir pašaukimo* sąvokų prasmės skiriasi, bet turi bendrumų. Viena vertus, jas abi sieja profesinė veikla, suvoktina kaip išorinis veiksnys, kita vertus, savirealizacija, saviaktualizacija, saviraiška bei asmeninis ir profesinis tobulėjimas kaip vidiniai motyvai, susiejantys profesinį pašaukimą ir vertybes. Empirinis tyrimas patvirtino, kad profesinio pašaukimo ir vertybių identifikavimas bei realizavimas yra tarpusavyje glaudžiai susiję ir vienas nuo kito tiesiogiai priklauso: pašaukimas formuojasi lemiamas vertybių, tačiau jis pats ir stiprina jas; asmenybės vertybės padeda formuoti pašaukimui, nuo kurio priklauso vertybių raiška, ir atvirkščiai – jos lemia pašaukimo atsiskleidimą; jame slypi vertybių įsisąmoninimas ir siekis įgyvendinti veikloje; siekiant sėkmingai realizuoti pašaukimą, svarbu patenkinti vertybes; veikla, atitinkanti pašaukimą, sukuria prielaidas vertybėms plėtoti. Atskleista, kad svarbu turėti pašaukimą andragogo profesijai, polinkį šiai veiklai, jai tinkamą pasirengimą, reikiamų gebėjimų, asmenybinių savybių. Profesinis pašaukimas suvokiamas kaip vidinių charakteristikų nulemtas ilgalaikis asmens polinkis profesinei veiklai, suteikiantis tobulėjimo kryptį. Andragoginio pašaukimo raiškoje akcentuojamas ne tik tinkamumas andragogo profesijai, bet ir profesinis kryptingumas, lemiamas andragogo motyvacijos bei vertybių. Įžvelgiama, jog andragogo profesinėje veikloje svarbiausia yra gebėjimų ir veiklos suderinamumas, veiklos ir pašaukimo atitikimas, pašaukimo ir vertybių tarpusavio ryšys, vertybių galia motyvuoti

1 pav. Respondentų nurodytos profesinio pašaukimo ir vertybių sąsajos

pašaukimą ir žadinti veiklai bei siekiui tobulėti. Tyrimu nustatyta, jog pašaukimas ir vertybės kyla vienas iš kito, egzistuoja ne skyrium, o išvien, ir papildo vienas kitą bei priklauso nuo asmenybės. Jie abu padeda ne tik suvokti, bet ir įgyvendinti siekius, jų tarpusavio sąsaja svarbi andragogo veiklos raiškai, jos tikslingumui ir kryptingumui.

Išvados

Andragogo veiklos reikmė išryškėja skiriant vis daugiau dėmesio suaugusiųjų švietimui. Renkantis andragogo profesiją, svarbu sau pačiam atskleisti, ar turi reikiamų gebėjimų, polinkį jai, ilgalaikį tikslą dirbti šioje srityje, susieti ją su savo gyvenimu, ar matai savo siekių sėkmingo realizavimosi, saviraiškos poreikio įgyvendinimo ir savųjų vertybių įtvirtinimo galimybes ir kt.

Tyrimo rezultatų analizės pagrindu darytina išvada, kad *vertybių* ir *pašaukimo* sąvokų prasmės skiriasi, tačiau turi ir bendrumo. Viena vertus, jas abi sieja profesinė veikla, suvoktina kaip išorinis veiksnys, kita vertus, – savirealizacija, saviaktualizacija, saviraiška bei asmeninis ir profesinis tobulėjimas kaip vidiniai motyvai, susiejantys profesinį pašaukimą ir vertybes.

Empirinis tyrimas patvirtino, kad profesinio pašaukimo ir vertybių identifikavimas bei realizavimas yra tarpusavyje glaudžiai susiję ir vienas nuo kito tiesiogiai priklausomi: pašaukimas formuojasi lemiamas vertybių, tačiau jis pats ir stiprina jas; asmenybės vertybės padeda formuoti pašaukimui, nuo kurio priklauso vertybių raiška, ir atvirkščiai – jos lemia pašaukimo atsiskleidimą; jame slypi vertybių įsisąmoninimas ir siekis įgyvendinti veikloje; siekiant sėkmingai realizuoti pašaukimą, svarbu patenkinti vertybes; veikla, atitinkanti pašaukimą, sukuria prielaidas vertybėms plėtotis.

Tyrimu atskleista, kad svarbu turėti pašaukimą andragogo profesijai, polinkį šiai veiklai, jai tinkamą pasirengimą, reikiamų gebėjimų, asmenybinių savybių ir kt. Pašaukimas andragogo veiklai suvokiamas kaip vidinių charakteristikų nulemtas ilgalaikis asmens polinkis į andragogo profesinę veiklą, suteikiantis jam kryptį įgyvendinant vertybes ir tobulėjant. Andragoginio pašaukimo raiška akcentuojamas ne tik tinkamumas andragogo profesijai, bet ir profesinis kryptingumas, respondentų nuomone, labiausiai lemiamas andragogo motyvacijos, potencinių galių, charakterio savybių ir išsikeltų vertybių. Vertybės padeda andragogui susivokti, reiškiasi kaip tikslingo ir kryptingo profesinio kelio, atliepiančio vidinį pašaukimą, įgyvendinimas. Įžvelgiama, jog andragogo profesinėje veikloje svarbiausia gebėjimų ir veiklos suderinamumas, veiklos ir pašaukimo atitikimas, pašaukimo ir vertybių tarpusavio ryšys, vertybių galia motyvuoti pašaukimą ir žadinti veiklai bei siekiui tobulėti.

Atliktas tyrimas išryškino, jog pašaukimas ir vertybės kyla vienas iš kito, egzistuoja ne skyrium, o išvien, ir papildo vienas kitą bei priklauso nuo asmenybės. Jie abu padeda ne tik suvokti, bet ir įgyvendinti siekius, jų tarpusavio sąsaja svarbi andragogo veiklos raiškai. Tikėtina, jog pašaukimas bus tikras, jei polinkis į andragogo veiklą derės kartu su darbštumu, atsakomybe, pareigingumu, kūrybiškumu, nuolatiniu atsinaujinimu. Jei pašaukimas andragogo profesijai bus neatsiejamas nuo poreikio dirbti, požiūrio į atliekamą veiklą, vertybių vertinimo ir siekio jomis grįsti savo praktiką.

Straipsnis gautas 2014 10 11

Spausdinti rekomendavo prof. habil. dr. Stasys Vaitekūnas

Literatūra

- Braslauskienė, R., Petružienė, S., Saveljeva, R. (2011). Socialinę pedagogiką studijuojančiųjų požiūris į karjerą ir profesinį pašaukimą. *Pedagogika*, Nr. 102, p. 81–86.
- Bulajeva, T., Duoblienė, L. (2009). *Lietuvos švietimo politikos transformacijos*. Monografija. Vilnius: Aušra.
- Bullough, Jr., R. V., Mayers, C. T., Patterson, R. S. (2002). Wanted: A prophetic pedagogy: A response to Our critics. *Curriculum Inquiry*, vol. 32 (3), p. 341–347.
- Dalton, C. J. (2001). Career and Calling: Finding a Place for the Spirit in Work and Community. *New Directions for Student Services*, vol. 95, p. 17–25.

- Danilevičius, E. (2013). Profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymas – asmenybės tiesos apie save pažinimo prielaida. *Logos*, Nr. 76, p. 91–98.
- Hansen, D. T. (2001). *Exploring the moral Heart of teaching: Toward the teacher's creed*. New York: Teachers College Press.
- Jovaiša, L. (2009). *Profesinio orientavimo ir konsultavimo psichologija*. Vilnius: Agora.
- Jurevičiūtė, K. (2004). Akademinio jaunimo profesinis pašaukimas: realusis ir idealusis modelis. *Acta Paedagogica Vilnensia*, Nr. 13.
- Kavaliauskienė, V. (2004). Pokyčiai šiuolaikiniame darbo pasaulyje ir mokytojo profesija: pašaukimas, vaidmenys. *Mokytojų ugdymas*, Nr. 3, p. 8–17.
- Kuzmickas, B. (2010). *Laimė, asmenybė, vertybės*. Vilnius: LTU leidybos centras.
- Maslow, A. H. (2006). *Motyvacija ir asmenybė*. Vilnius: Apostrofa.
- Pukelis, K. (2004). *Mokytojų rengimo idealinio modelio parametrai*. Kaunas: Spindulys.
- Pukelis, K. (2007). *Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo metodika*. Vilnius: Mintis.
- Saveljeva, R., Petružienė, S. (2007). *Links between students pedagogical vocation and career*. Spring University. Changing Education in a Changing Society. ATEE. Klaipėda University, Lithuania.
- Saveljeva, R., Petružienė, S., Braslauskienė, R. (2011). Socialinių pedagogų rengimo kokybės gerinimas plėtojant studijuojančiųjų profesinį pašaukimą ir karjeros viziją. *Tiltai*, Nr. 3, p. 125–136.
- Sinclair, V. (2009). How to maximize the chances of career satisfaction and career success. *Counseling at Work, Autumn*, p. 24–29.
- Tolutienė, G. (2012). Profesinio pašaukimo vaidmuo andragogo veikloje: teorinės ir empirinės paieškos. *Andragogika*, Nr. 3. Klaipėda: KU leidykla, p. 178–190.
- Vasiliauskas, R. (2005). Vertybių ugdymo teoriniai ir praktiniai aspektai [interaktyvus]. *Acta Paedagogica Vilnensia*, t. 14 [žiūrėta 2014 06 19]. Prieiga per internetą: <www.leidykla.vu.lt/mokslo-darbai/acta-paedagogica-vilnensia/acta-paedagogica-vilnensia-2005-14-tomas.pdf>.
- Vasiliauskas, R. (2011). Mokymasis – vertybių ugdymo veiksnys: aksiologinės prasmės įžvalgos [interaktyvus]. *Acta Paedagogica Vilnensia*, t. 27 [žiūrėta 2014 06 10]. Prieiga per internetą: <http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Acta_Paedagogica_Vilnensia/2011_27/79-90.pdf>.
- Zuzevičiūtė, V. (2006). *Suaugusiųjų mokymosi poreikiai ir jų tyrimai*. Mokomoji knyga. Kaunas: VDU leidykla.

LINKS BETWEEN PROFESSIONAL CALLING AND THE VALUES ON THE ASPECT OF ANDRAGOGICAL PRACTICE: THE APPROACH OF FUTURE ANDRAGOGUES

Gitana Tolutienė

Summary

Since the link between vocation and the values is under-researched, and has not been studied on the aspect of andragogue's practice at all, therefore, this article attempts to highlight the link between vocation and professional values in andragogue's activity. The attempt is to reveal and reason on the interaction between two important personality components personal values and vocation, which arise from each other and can have a strong mutual influence on the expression of andragogue's activity. To this end, an empirical study has been accomplished at KU Continuing Studies Institute; also andragogy students' attitudes towards profes-

sional vocation and values, and the link between vocation and professional values on the aspect of andragogue's activity are presented.

The research results and their review on the attitude about the link between vocation and values on the aspect of andragogue's professional activity reveals that andragogue's operational needs become apparent with increasing emphasis on adult education. It is important to expose to yourself when choosing andragogue's profession whether you have the necessary skills, long-term goal to work in this field, to relate it to your life, whether you see a successful realization of your goals, and the possibilities for the need to realise self-expression and values and others.

On the basis of the analysis of the research results, the following is concluded that the definitions of meanings of value and vocation vary, however have in common. On the one hand, they both share professional activity, understood as an external factor, on the other hand self-realization, self-actualization, self-expression, also personal and professional development, as inner motives, linking vocational calling and values.

Empirical research confirms that professional vocation and the identification of values and realization are closely interrelated and directly dependent on each other: calling forms on values, however itself strengthens them; personal values help to shape the vocation, which is dependent on the expression of values, and, on the contrary, it leads to the unfolding of vocation; therein lies the realization of values and the implementation of activities; the satisfaction of values for a successful realization of vocation; activity, corresponding to a vocation, preconditions the development of values.

The research reveals that it is important to have a vocation for andragogue's profession, propensity for this activity, appropriate training, the necessary skills, personal qualities and others. Vocation for andragogue's activity is perceived as a long-term personal tendency, determined by the internal characteristics, which provides the direction for the implementation and development of values. Not only the relevancy to andragogue's profession, but also the professional direction, on the opinion of the respondents, motivation, potential power, character and the raised values are the most conditioned for an andragogue in andragogical vocation expression. Andragogue values help to understand, emerge as a targeted and purposeful professional path that echos in the inner vocational realisation. Deductions are made that the compatibility between the skills and activity, compliance between the performance and vocation, interrelation between vocation and the values, power of values to motivate vocation and inspire for action and desire to excel are the most important in andragogue's professional activity.

The research reveals that vocation and values arise from one another, exist not separately, but together complementing one another, and depend on the individual. They both help to not only to understand, but also to achieve the objectives; their

interface is important in the expression of andragogue's activity. Vocation is likely to be real, if the propensity to andragogue's activity goes together with diligence, responsibility, sense of duty, creativity, permanent innovation. If vocation to andragogue's profession is inherent to the need to work, attitude to the activity, assessment of values and the aspiration to ground practice by them.